

Prof. zw. dr hab. Ewa Komorowska
Instytut Filologii Słowiańskiej
Uniwersytet Szczeciński

RECENZJA

rozprawy doktorskiej MGR GABRIELI DUDEK na temat: *Modalność epistemiczna w strategii argumentacyjnej. Na materiale tekstów reprezentujących współczesny rosyjski dyskurs polityczny*, Kraków 2014, wydruk komputerowy, ss. 329

Monografia Gabrieli Dudek wpisuje się swym zakresem tematycznym w badania nad rosyjskim dyskursem politycznym w aspekcie konfrontacji językowej. Przedmiotem zainteresowania Autorki staje się modalność epistemiczna w strategii argumentacyjnej. Na materiał badawczy składają się dwa korpusy językowe: polski i rosyjski, a podstawę analizy stanowią wypowiedzi rosyjskich polityków – W.W. Putina i D.A. Miedwiediewa, obejmujące lata 2000-2012.

Prezentowana rozprawa doktorska ma bardzo przejrzystą strukturę, którą tworzy wstęp, trzy wprowadzające w zagadnienie rozdziały teoretyczne, dwa obszernie rozdziały analityczne, zakończenie, wykaz stosowanych skrótów, imponująca bibliografia (450 pozycji literatury przedmiotu) oraz streszczenie w języku polskim. Już taki odpowiednio wyważony układ pracy – teoretyczno-materiałowy – wskazuje na jej podstawową zaletę: precyzyjne merytoryczne zakreślenie tematyki badań, solidną podstawę materiałową i samodzielność interpretacji.

Wstęp rozprawy, napisany bardzo logicznie i wyczerpująco, zawiera podstawowe informacje na temat celu, materiału badawczego oraz struktury pracy.

Część teoretyczną rozprawy stanowią trzy rozdziały, z których pierwszy (s. 6-58) stanowi wprowadzenie w aktywnie rozwijającą się współcześnie subdyscyplinę językoznawstwa, zwaną politolingwistyką. Autorka omawia w nim tekst i dyskurs w badaniach lingwistycznych, przedstawia politolingwistykę, zarys jej historii i stan badań oraz w oparciu o bogatą literaturę przedmiotu szczegółowo analizuje komponenty aparatu terminologicznego politolingwistyki.

W rozdziale tym na pochwałę zasługują precyzyjne merytorycznie omówienia poszczególnych zagadnień lingwistycznych. Z całym przekonaniem twierdzę, że Autorkę

cehuje umiejętność doboru literatury tematu i precyzja opisu lingwistycznego. Zaproponowałabym jedną drobną zmianę, a mianowicie rozważenie możliwości przestawienia rozdziałów 1.3 i 1.4 w taki sposób, by wprowadzenie do politolingwistyki rozpoczęło się od określenia źródeł jego powstania, poprzez zarys historii i stan badań aż do współczesności. Takie przestawienie materiału, moim zdaniem, sprzyjać będzie logicznemu wprowadzeniu w zagadnienie i pozwoli uniknąć drobnych powtórzeń.

W rozdziale drugim (s. 65-105) przedstawiane zostały zależności między zakresami pojęciowymi argumentacji, perswazji i manipulacji. Autorka podkreśla dyskusyjność statusu opisywanych pojęć w istniejącej literaturze przedmiotu. Podziw budzi wielość przytaczanych definicji i bogata literatura tematu, która zgromadziła Doktorantka. Materiał wprowadzany jest konsekwentnie i z dużą precyzją lingwistyczną. Natomiast nie bardzo do mnie przemawia konieczność umieszczenia prostego schematu mówiącego o oczywistości, czyli o obecności argumentacji zarówno w perswazji, jak i w manipulacji. Tak dobry, merytoryczny rozdział nie warto psuć prostym schematem. A rozdział jest świetny.

Trzeci rozdział teoretyczny (s. 106-130) dotyczy wiodącego problemu dysertacji – modalności epistemicznej na tle innych typów modalności. Gabriela Dudek omawia złożoność kategorii modalności, typy modalności, szczególną uwagę zwracając na modalność epistemiczną. Z kolei Autorka analizuje pojęcie gwaranta i przedstawia wykładniki modalności epistemicznej w języku rosyjskim. Gabriela Dudek wyróżnia wykładniki wskazujące na sąd posiadający gwaranta – mówiącego; wskazujące na sąd nieposiadający gwaranta – mówiącego, ale posiadający gwaranta zewnętrznego; wskazujące na sąd posiadający gwaranta – mówiącego i gwaranta zewnętrznego oraz wykładniki wskazujące na sąd pozbawiony gwaranta. W tej części pracy Gabriela Dudek wprowadza niezbędne ustalenia terminologiczne oraz precyzuje przyjęte w swoich badaniach rozumienie podstawowych pojęć.

Drugą zasadniczą część pracy budują rozdziały analityczne, na które składa się rozdział czwarty i piąty. Treść rozdziału czwartego stanowi analiza wykładników modalności epistemicznej w strategii argumentacyjnej w wypowiedziach W.W. Putina (s. 132-215), a piątego – analiza wykładników modalności epistemicznej w strategii argumentacyjnej w wypowiedziach D.A. Miedwiediewa (s. 216-282). Rozdziały te tworzą podstawę materiałową rozprawy.

Struktura rozdziału czwartego i piątego jest identyczna z jednym wyjątkiem: w rozdziale czwartym, który poświęcony jest wypowiedziom W.W. Putina Doktorantka wychodzi od charakterystyki całego wyekscerpowanego materiału badawczego (4.1.). Innymi

słowy, analiza w punkcie 4.1. dotyczy zarówno wypowiedzi W.W. Putina, jak i D.A. Miedwiediewa. Według mnie nie jest to właściwe. Jeśli rozdział w tytule sygnalizuje o strategii argumentacyjnej W.W. Putina, to konsekwentnie materiał powinien dotyczyć jedynie Putina. Proponuję wprowadzenie do rozdziału piątego analogicznego jak w rozdziale czwartym podrozdziału pierwszego pt. Charakterystyka wyekscerpowanego materiału badawczego D.A. Miedwiediewa i przesunięcia odpowiednich treści z podrozdziału 4.1., a nadto uzupełnienie tytułu podrozdziału 4.1. o nazwisko Putina i ograniczenie materiału do wypowiedzi Putina.

W części analitycznej pracy Autorka przyjmuje konsekwentną zasadę opisu: badane wypowiedzi rosyjskich przywódców podzielone zostały gatunkowo od najliczniejszych (wystąpienia, słowo wstępne, wywiad, odpowiedzi na pytania, konferencja prasowa) do najmniej licznych (konferencja internetowa, wideokonferencja, replika, sprawozdanie, spotkanie robocze), co zostało egzemplifikowane również za pomocą licznych wykresów. W dalszej kolejności opisywany był materiał podzielony ze względu na wypowiedzi przygotowane i nieprzygotowane, co zostało ujęte w tabelach i diagramach. Warto jeszcze przyrzeć się zestawieniom statystycznym (i konsekwentnie rozdzielić), które obejmują wypowiedzi obu przywódców, a pojawiły się w rozdziale dotyczącym wypowiedzi prezydenta.

W podrozdziałach 4.2., 4.2.1., 4.2.2., 4.2.3., 4.2.2. 4. Gabriela Dudek charakteryzuje wykładniki modalności epistemicznej w tekstach W.W. Putina poprzez analizę wykładników skazujących na: sąd posiadający gwaranta-mówiącego, na sąd posiadający gwaranta-mówiącego i gwaranta zewnętrznego, na sąd pozbawiony gwaranta i wypowiedzi argumentacyjne z wykładnikami o różnym stopniu natężenia. Na pochwałę zasługują liczne ilustracje materiałowe wraz z komentarzami lingwistycznymi oraz syntetycznie prezentowane wnioski w postaci wykresów.

Gabriela Dudek przyjęła w kolejnym rozdziale piątym konsekwentnie identyczną analizę wypowiedzi D.A. Miedwiediewa, jak w rozdziale czwartym – W.W. Putina, popartą licznymi podsumowaniami w formie wykresów. Na s. 280-281 Autorka porównuje frekwencję wykładników użytych w strategii argumentacyjnej obu przywódców, wykorzystując wykresy jasno ilustrujące specyfikę wypowiedzi każdego z nich. Moim zdaniem, wprowadzenie porównania w formie wykresów na końcu rozdziału o D.A. Miedwiediewie, czyli będącego analizą tylko jednego z przywódców trochę burzy logikę opisu. Proponuję wprowadzić nowy rozdział pt. Podsumowanie analizy wykładników modalności epistemicznej w strategii argumentacyjnej w wypowiedziach W.W. Putina

i D.A. Miedwediewa, w którym Autorka szerzej odniosłaby się do różnic i podobieństw w strategiach argumentacyjnych polityków.

Analiza materiału badawczego, zawierająca łącznie 800 tekstów prowadzona jest bardzo poprawnie, niemal drobiazgowo. Praca zawiera liczne przykłady, podsumowania w formie pisemnej i szczegółowe wykresy. Godna podkreślenia jest konsekwencja i logika opisu wypowiedzi polityków Rosji. Autorka wykazuje się wiedzą na temat aktualnej sytuacji ekonomicznej i politycznej w Rosji, czemu daje wyraz w komentarzach wypowiedzi.

Zaskakuje mnie zbytnia skromność Autorki w docenianiu wartości merytorycznych swojej pracy, czemu dała wyraz w zakończeniu. Praca, która dotyczy strategii argumentacyjnych polityków Rosji, zanurzonej w sytuacji polityczno-ekonomicznej kraju, jest precyzyjnie przygotowana teoretycznie, ma drobiazgową analizę materiału badawczego, z której Autorka wyciąga w trakcie analizy językoznawczej szereg interesujących wniosków, popartych wykresami i podsumowaniami statystycznymi winna zawierać pełniejsze zakończenie o charakterze komentarza, co niewątpliwie w większym stopniu pozwoli podkreślić wysokie walory recenzowanej monografii.

Na pochwałę zasługuje w rozprawie bogata część bibliograficzna, która liczy aż 37 stron, czyli sama mogłaby stanowić oddzielną pracę. Nadto warto podkreślić piękny precyzyjny lingwistycznie język polski (szczególnie w części teoretycznej), co dodatkowo podkreśla czytelność naukową eksplikacji lingwistycznych Autorki.

Miałabym drobne uwagi techniczne: sugerowałabym poprawki w spisie treści, w którym warto właściwie rozmieścić tekst tak, by nie zachodził na numery stron (patrz rozdział I, 2.4., rozdział IV, 4.2.2., rozdział V, 5.1.2.) i proponuję ujednoczyć sposób podawania terminów rosyjskich bądź kursywą w nawiasie bądź po ukośniku antykwą (por. s. 50 i 79). Są to drobiazgi, które warto uwzględnić przy redagowaniu pracy do druku.

Podsumowując, w rozprawie Gabrieli Dudek zauważa się pełną dojrzałość merytoryczną Autorki, umiejętności w zakresie precyzyjnego wprowadzania materiału teoretycznego i logiki opisu lingwistycznego.

Rozprawa swym zakresem tematycznym i żywym potokiem lingwistycznym otwiera drogę do dalszych badań w tym zakresie. Całe zaś dokonanie mgr Gabrieli Dudek uznaję za wysoko merytoryczne i proponuję skierowanie rozprawy do druku.

Biorąc pod uwagę wysoki poziom merytoryczny rozważań lingwistycznych Doktorantki odzwierciedlony w monografii, jej samodzielność naukową stwierdzam z przekonaniem, że rozprawa spełnia wymagania stawiane dysertacjom doktorskim zgodnie

z art. 26 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym, i –
oczywiście – wnoszę zarówno o wyróżnienie monografii, jak i dopuszczenie jej Autorki –
GABRIELI DUDEK – do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Szczecin, 10 sierpnia 2014 roku

